

3. Taikalyhty

Taikalyhdyn eli laterna magican esimuotoja on löydetty jo 1400-luvulta, mutta varsinainen taikalyhty syntyi 1600-luvulla. On mahdotonta sanoa, kuka keksi taikalyhdyn, mutta alankomaalainen tiedemies Christian Huygens kehitti omaan käyttöönsä varsin taidokkaan laitteen jo vuonna 1659. Hän arvosti heilurikelloa ja muita tieteellisiä keksintöjään huomattavasti korkeammalle – taikalyhtyä hän piti lähinnä hupaisana ajanvietteenä, joka sopi hassutteluun perheen kanssa.

Taikalyhty levisi koteihin 1700-luvun alussa, jolloin siitä tuli kansanviihdettä. Kiertävät ”lanternistit” järjestivät esityksiä markkinoilla, teatterissa ja muissa julkisissa tiloissa. Taikalyhtyesitykset olivat ennen kaikkea viihdettä, mutta 1800-luvun lopussa esimerkiksi raittiusliikkeet ja kirkko hyödynsivät taikalyhtyä muun muassa alkoholin vaaroista varoittamiseen.

Taikalyhdyn toimintaperiaate on pysynyt käytännössä samana 1600-luvulta asti. Puusta tai pellistä rakennettuun laatikkoon sijoitetaan valonlähde sekä usein myös valoa heijastava peili. Ohuelle lasilevyllä maalatut kuvat työnnetään laatikon sivusta olevasta raosta valonlähteen ja objektiivin väliin, jolloin kuva heijastui seinälle. Nykyaikainen diaprojektori toimii samalla periaatteella.

tehtävä: Kwatkaa Lumière-elokuva

Ingmar Bergman muistelee kirjassaan *Laterna Magica*, kuinka iltaisin perhe kokoontui lastenhuoneeseen katselemaan taikalyhdyn kuvia. Kuvat saattoivat usein olla jonkin tunnetun sadun kuvituksia. Tarinaa kerrottiin suullisesti yhdessä kuvien kanssa. Pimeässä huoneessa tunnelma tiivistyi etenkin silloin, kun tarina oli jännittävä.

Samaa voi kokeilla nykyaikana esimerkiksi diaprojektoreilla tai piirtoheittimillä. Sadun kuvat voi kuvittaa tussilla ja läpikuultavilla silkkipapereilla tai värikalvoilla piirtoheittinkalvolle. Valmiit piirrookset voi myös kuvata diafilmille ja kehittää diakuviksi, jolloin niitä voi esittää diaprojektoreilla. Myös digikuvan esittämistä videotykillä kannattaa kokeilla, mikäli sellainen on käytössä. Tällöin on helpointa valokuvata piirrookset ja esittää ne tietokoneelta videotykin kautta.

Tehtävän kesto on 2–4 tuntia. Tarvitaan piirtoheitin ja kalvoja, silkkipaperia, kalvotusseja, värikalvoja ja valkokangas, digikamera ja tietokone.

Taikalyhtyesitykset sisälsivät yleensä viihdettä mutta joskus niiden avulla myös valistettiin kansaa.